

УДК 159.9:[316.362:316.752

DOI: 10.31732/2663-2209-2025-77-521-527

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ ТА ЯКІСТЬ ПРИВ'ЯЗАНОСТІ ПАРТНЕРІВ ЯК ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ДОВІРИ У ПАРІ

Ганна Скляр¹, Ольга Кметюк²

¹Кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології, ЗВО «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна, e-mail: HoncharovaGO@krok.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9366-4591>

²Здобувачка вищої освіти ступеня магістр, ЗВО «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна, e-mail: KmetiukOI@krok.edu.ua

VALUE ORIENTATIONS AND THE QUALITY OF ATTACHMENT OF PARTNERS AS PSYCHOLOGICAL FACTORS IN THE FORMATION OF TRUST IN COUPLE

Hanna Skliarova¹, Olha Kmetiuk²

¹PhD (Psychological sciences), KROK" University, Kyiv, Ukraine, e-mail: HoncharovaGO@krok.edu.ua, ORCID: : <https://orcid.org/0000-0001-9366-4591>

²Master's student, "KROK" University, Kyiv, Ukraine, e-mail: KmetiukOI@krok.edu.ua

Анотація. У статті розглянуті поняття “ціннісні орієнтації”, “прив’язаність”, “довіра”, та охарактеризовано довіру як основу міжособистісних стосунків у парі. Зазначається, що ціннісні орієнтації зумовлюють те, як індивід сприймає навколишній світ, надає йому оцінку та вступає у взаємодію. Відповідно, схожі ціннісні орієнтації партнерів можуть розглядатися як об’єднуючий чинник, сприяючий високому рівню міжособистісної довіри. Також, у статті наголошується на важливості врахування основних положень теорії прив’язаності при дослідженні міжособистісних відносин, адже одним з постулатів зазначеної теорії є те, що необхідність мати довірливі, глибокі емоційні стосунки зі значущим іншим, є базовою людською потребою. Поняття “довіра” пропонується розуміти як готовність йти на ризик у відносинах з іншою людиною, в очікуванні на взаємне прийняття, повагу, підтримку та включеність у стосунки.

На емпіричному рівні досліджено, як ціннісні орієнтації партнерів та якість їх прив’язаності впливають на встановлення довірливих стосунків між ними. Респондентами є 30 гетеросексуальних пар (60 осіб віком від 18 до 55 років), які проживають у законному чи громадянському шлюбі, або мають довготривалі (більше одного року) стосунки без спільного проживання та ведення господарства.

Для здійснення емпіричного дослідження використано: авторську анкету, за допомогою якої зібрано соціально-біографічні дані респондентів; методику «Ціннісні орієнтації» (А. Некрасов, переклад Х. Цьомик), що дозволяє визначити значущість різних цінностей в житті особистості; тест на визначення якості прив’язаності (Measure of Attachment Qualities – MAQ), який дає можливість зробити висновки про тип прив’язаності кожного з респондентів.

Для перевірки гіпотези про існування кореляцій між ціннісними орієнтаціями респондентів, якістю їх прив’язаності та рівнем довіри до партнера, було використано коефіцієнт кореляції Пірсона.

Ключові слова: довіра, довіра у парі, психологічні чинники довіри, прив’язаність, ціннісні орієнтації, міжособистісні стосунки.

Формул: 0, рис.: 0, табл.: 2, бібл.:11

Abstract. The article examines the concepts of “value orientations”, “attachment”, “trust”, and characterizes trust as the basis of interpersonal relationships in a couple. It is noted that value orientations determine how an individual perceives the world around him, evaluates it and enters into interaction. Accordingly, similar value orientations of partners can be considered as a unifying factor contributing to a high level of interpersonal trust. The article also emphasizes the importance of taking into account the main provisions of the theory of attachment when studying interpersonal relationships, because one of the postulates of the mentioned theory is that the need to have trusting, deep emotional relationships with a significant other is a basic human need. The concept of “trust” is proposed to be understood as a willingness to take risks in relationships with another person, in anticipation of mutual acceptance, respect, support and inclusion in the relationship.

At the theoretical and empirical level, it was investigated how the value orientations of partners and the quality of their attachment affect the establishment of trusting relationships between them. The respondents are 30 heterosexual couples (60 people aged 18 to 55 years), who live in a legal or civil marriage, or have a long-term (more than one year) relationship without living together and running a household.

To conduct the empirical study, the following were used: an author's questionnaire, which was used to collect socio-biographical data of the respondents; the "Value Orientations" methodology (A. Nekrasov, translated by H. Tsemyk), which allows determining the significance of various values in the life of an individual; a test to determine the

quality of attachment (Measure of Attachment Qualities – MAQ), which allows drawing conclusions about the type of attachment of each of the respondents.

To test the hypothesis that there are correlations between the value orientations of respondents, the quality of their attachment, and the level of trust in their partner, the Pearson correlation coefficient was used.

Key words: *trust, trust in a couple, psychological factors of trust, attachment, value orientations, interpersonal relationship.*

Formulas: *0, fig.: 0, tabl.: 0, bibl.: 11*

Постановка проблеми. Сучасні умови життя, швидкість змін та орієнтирів у світі, а також непроста соціально-політична та економічна ситуація впливають на психологічний стан людей, змінюють ставлення особистості до таких понять, як довіра, стосунки, шлюб, парні взаємини. Зважаючи на це, тема міжособистісних стосунків залишається однією з найбільш актуальних у психології.

Довіра – одна з підвалин формування гармонійних стосунків. Отже, становлення довірчих стосунків між партнерами визначає їх подальшу можливість будувати сімейне життя та конструктивно вирішувати складні міжособистісні питання, а вивчення чинників, які впливають на довірчі відносини в парі, має важливе значення не тільки для психологічної науки та практики, а й для суспільства в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичними основами дослідження феномену довіри є ранні розвідки Дж. Лока, Г. Гроція, Ф. Ніцше, І. Канта й Д. Юма. У психології перші роботи, присвячені вивченню довіри, належать таким дослідникам, як Е. Фром, К. Хорні, К. Роджерс, А. Маслоу.

В українській психології феномен довіри вивчається в контексті таких психологічних питань: життєва криза особистості (Т. Титаренко), амбівалентність особистості (Т. Зелінська), зрілість та успішність особистості (Л. Орбан-Лембрик), довіра до себе в юнацькому віці (Н. Єрмакова, М. Дідора), соціологічні дослідження (О. Злобіна, Н. Костенко, І. Мартинюк), емоційна значущість подружніх взаємин (Х. Цьомик), рольові очікування подружжя (Н. Хлопоніна).

Слід зазначити, що психологія досліджує довіру у різних напрямках: як

основу ідентичності особистості, як чинник міжособистісних стосунків, як здатність до узагальненого очікування, як функцію співробітництва та основу міжособистісної взаємодії тощо.

Не вирішені раніше частини загальної проблеми. Важливість дослідження довіри як психологічного феномену незаперечна. Проте, питання чинників формування, збереження чи зміни рівня довіри у міжособистісних відносинах, зокрема стосунках між романтичними, шлюбними партнерами, залишається недостатньо висвітленим.

Формування цілей статті. Метою статті є виклад результатів емпіричного дослідження ціннісних орієнтацій та якості прив'язаності партнерів як психологічних чинників формування довіри у парі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Важливою умовою задоволення базових, соціальних та духовних потреб особистості є взаємодія з іншими людьми. Така форма взаємодії як встановлення міжособистісних стосунків неможлива без довіри, адже саме поява та розвиток взаємної довіри є основою для зближення людей. У міру того, як двоє людей продовжують довіряти одне одному й саморозкриватися, стосунки між ними поглиблюються (Джонсон, 2003).

«Довіра – це складне ієрархічне соціальне явище, яке відображає певне ціннісне відношення, що має характер очікування бажаного результату потенційно некерованих взаємодій і базується на впевненості у правильності й ефективності дій об'єкта довіри, визнанні його діяльності як відповідної етичним нормам (чесність, відповідальність, професійність, компетентність тощо)» (Кожем'якіна, 2011). Як бачимо з наведеного визначення, розгляд феномену довіри не може бути повним без залучення

ціннісно-сислової сфери особистості, а точніше, її цінностей та ціннісних орієнтацій.

Так, цінності виконують роль орієнтира для особистості, відображаючи значущі аспекти об'єктивної реальності та індивідуальні пріоритети конкретної людини. “Ціннісні орієнтації, в свою чергу, є відображенням інтерналізованих цінностей у конкретних настановах та поведінці індивіда. Вони відображають те, як індивід застосовує свої цінності в різних життєвих ситуаціях, і є відображенням внутрішньої інтеграції соціальних норм і особистих переконань” (Шматко, 2024).

Щодо ролі прив'язаності у встановленні довірчих стосунків, то відповідно до теорії прив'язаності Дж. Боулбі, прив'язаність у немовлят – це процес пошуку близькості з певною людиною в ситуаціях дистресу або тривоги з метою виживання (Bowlby, 1973). Це первинна потреба у довірі, що означає – стиль прив'язаності залежить від можливостей людини формувати базову довіру до себе та значущих інших осіб (Levy & Orlans, 2014). При формуванні надійної прив'язаності у дітей виникає відчуття, що є можливість покладатися на значущих дорослих в питаннях задоволення власних потреб таких, як їжа, безпека, а також близькість й емоційна підтримка. Люди, які мали можливість в дитинстві сформувати надійний тип прив'язаності, виростають та стають дорослими з достатньо позитивним уявленням про себе, стосунки та людей, з якими вони вступають у відносини, мають відчуття базової довіри до світу. Отже, набутий в дитинстві досвід можливості довіряти значущому іншому, впливає й на тип прив'язаності у дорослих стосунках, відповідно, й на здатність довіряти своєму партнерові та очікувати довіри у відповідь.

Довірчі стосунки характеризуються комфортним спілкуванням, взаєморозумінням, відчуттям психологічної близькості та безпеки. Отже, довіра у міжособистісних відносинах, виступає однією з головних умов

формування гармонійних взаємин. Дж. Готтман описував, що створення подружніх взаємин не є можливим, якщо відсутня довіра. Він вважав, що довіра в парі – це, коли присутнє відчуття спокою, а взаємини побудовані на основі відкритості, впевненості в чесності та порядності один до одного (Gottman, 2016).

Для наявності емоційної значущості подружніх взаємин є необхідним щоб стосунки носили довірчий характер, а саме базувалися на вірі в порядність, чесність й обов'язковість сторін та не виключали поняття обману (Цьомик, 2023; Сингаївська & Лукаш, 2021).

Отже, важливими чинниками формування довіри в парі є: ціннісні орієнтації партнерів, як способи сприйняття ними світу, надання йому оцінки та взаємодії із оточенням; набутий досвід й відтворюваний тип прив'язаності кожного з партнерів, як міра їх готовності очікувати безпечного емоційного відгуку від партнера на свої сигнали про потребу у його присутності.

З метою дослідження зазначених вище психологічних чинників формування довіри в парі було організовано та проведено емпіричне дослідження. В ньому добровільно погодилися взяти участь 30 пар, які знаходяться в стосунках, тобто 60 осіб, віком від 18 до 55 років. Пари, які приймали участь в дослідженні – гетеросексуальні. Вік респондентів: 18-25 років – 12 осіб (20%); 26-35 років – 27 осіб (45%); 36-45 років – 15 осіб (25%); 45-55 років – 6 осіб (10%). Сімейний стан досліджуваних: заміжня/одружений – 34 особи (56,7%); мають цивільний шлюб/спільне проживання – 14 осіб (23,3%); перебувають у довготривалих стосунках – 12 осіб (20%). Стосунки тривалістю: 1-5 років мають 12 респондентів (20%); 6-10 років – 24 особи (40%); 11-15 років – 18 (30% досліджуваних); 16 і більше років – мають 6 осіб (10%). Мають дітей – 37 осіб (61,7% респондентів); не мають дітей – 23 особи (38,3%).

Емпіричне дослідження було проведене за допомогою авторської анкети, методика «Ціннісні орієнтації» (А. Некрасов, переклад Х. Цьомик) та Тесту на визначення якості прив'язаності К. Карвер (Measure of Attachment Qualities – MAQ).

Авторська анкета складається з 14 питань, які були розроблені таким чином, щоб зібрати соціально-біографічні дані респондентів, та визначити рівень їх довіри до своїх партнерів. Методика «Ціннісні орієнтації» (А. Некрасов, переклад Х.Цьомик) передбачає, що досліджуваним буде подано списки із цінностями. Їм потрібно проставити навпроти представлених цінностей цифру залежно від значущості цієї цінності в їхньому житті, тобто потрібно створити свою ієрархію цінностей. Надалі, дослідник шукає збіги у ранжуванні цінностей партнерами (Цьомик, 2023). Тест на визначення якості прив'язаності (Measure of Attachment Qualities – MAQ) дає можливість визначити тип прив'язаності, шляхом оцінки досліджуваними тверджень (які розподіляються за шкалами: «Безпека», «Уникнення», «Амбівалентність занепокоєння», «Амбівалентність заглиблення у себе») за шкалою від 1 до 4, де оцінка 4 виражає найбільший рівень згоди (Carver, 2013). Для перевірки гіпотези про існування кореляцій між ціннісними орієнтаціями респондентів, якістю їх прив'язаності та рівнем довіри до партнера, було використано коефіцієнт кореляції Пірсона (Климчук, 2009).

Перейдемо до аналізу та інтерпретації результатів емпіричного дослідження.

Відповіді респондентів на питання авторської анкети “Як Ви оцінюєте рівень довіри у вашій парі?” такі: високий рівень довіри (повністю довіряю) – 11 осіб (18,4%). Лише незначна частина респондентів вважає, що їх з партнером стосунки характеризуються повною довірою. Це може свідчити про стабільні та гармонійні відносини в парі, де партнери почуваються впевнено, відчувають взаємну

підтримку та відкритість. Втім, це може бути й показником недостатньої критичної оцінки дій та висловлювань іншої людини; середній рівень довіри до свого партнера (більше довіряю, ніж не довіряю) мають 18 осіб (30%). Хоча довіра до партнера є, вона не абсолютно повна, що свідчить про невизначеність у стосунках або незгоду із партнером у деяких аспектах, наявність власної думки, обґрунтованих чи необґрунтованих сумнівів у рішеннях партнера; рівень довіри нижче середнього (більше не довіряю, ніж довіряю) мають 17 осіб (28,3%). Ці респонденти схильні до недовіри у своїх стосунках із партнером, що може бути наслідком негативного досвіду, нерозв'язаних конфліктів або відчуття нестабільності у відносинах; низький рівень довіри (немає довіри) демонструють 14 осіб (23,3%). Відсутність довіри в стосунках є серйозним сигналом про наявність глибоких проблем у взаєминах. Відсутність довіри зазвичай веде до конфліктів, ревнощів, ізоляції, і може бути однією з причин незадоволеності стосунками.

Проаналізуємо результати, отримані за методикою «Ціннісні орієнтації». Так, залежний рівень ціннісно-орієнтаційної єдності із середнім показником 14,5 балів має 31 респондент (51,7% досліджуваних). Це свідчить, що зазначені респонденти більше покладаються на партнера у визначенні своїх цінностей і цілей у стосунках. Симбіотичний рівень ціннісно-орієнтаційної єдності із середнім показником 7,8 балів мають 5 осіб (8,3% від загальної кількості респондентів). Перебування на симбіотичному рівні вказує на єдність у основоположних життєвих цінностях та наявність спільних цілей у партнерів. Це може свідчити про їх готовність працювати разом над проектами та досягненням спільно визначеної мети. Несформованість у респондентів системи цінностей продемонстрували 24 особи (40%) із середнім балом 3,1. Такий результат означає, що значна частина респондентів не мають чіткої системи цінностей, це може свідчити про низький

рівень усвідомлення своїх потреб і цілей у стосунках, як наслідку недостатнього самоаналізу або невизначеності у власному житті.

Розглянемо результати, отримані за тестом на визначення якості прив'язаності особистості. Шкала «Безпека» – середній бал 10,7 серед 10-ти осіб (16,7 % респондентів). Невелика частина респондентів демонструють безпечний стиль прив'язаності, що свідчить про їхню здатність до довіри, відкритості і стабільності у стосунках. Це може вказувати на здорову комунікацію та впевненість у партнері. Шкала «Уникнення» – середній бал 9,5 для 12 осіб (20% респондентів). Ця група респондентів демонструє уникнення емоційної близькості, що може вказувати на страх перед відмовою або відкиненням, труднощі у вираженні своїх почуттів і формуванні

глибоких емоційних зв'язків. Шкала «Амбівалентність занепокоєння» – середній бал 15,7 для 21 особи (35%). Значна частина респондентів має ознаки амбівалентного стилю прив'язаності, що може свідчити про тривожність у стосунках, страх втрати партнера або надмірну залежність від його емоційного стану. Шкала «Амбівалентність заглиблення у себе» – середній бал 8,7 для 17 осіб (28,3% респондентів). Ця група респондентів демонструє тенденцію до самоізоляції та заглиблення у свої переживання, що може заважати відкритій комунікації та зменшувати емоційну близькість між партнерами.

Для того, щоб перевірити, чи існує зв'язок між рівнем довіри респондентів та ціннісно-орієнтаційною єдністю, було використано критерій Пірсона. Отримані результати подано в таблиці 1.

Таблиця 1

Кореляційні зв'язки між рівнем довіри та рівнями ціннісно-орієнтаційної єдності

«Ціннісні орієнтації»	Високий рівень довіри	Середній рівень довіри	Рівень довіри нижче середнього	Низький рівень довіри
Залежний рівень ціннісно-орієнтаційної єдності	0,286	-0,047	-0,061	-0,631
Симбіотичний рівень ціннісно-орієнтаційної єдності	-0,053	0,669	-0,314	-0,021
Несформованість у респондента системи цінностей	-0,314	-0,047	-0,215	0,534

Як бачимо, високий рівень довіри позитивно корелює із залежним рівнем ціннісно-орієнтаційної єдності (коефіцієнт кореляції 0,286). Це свідчить про те, що особи з високим рівнем довіри до партнера схильні орієнтуватися на спільні цінності, визначені разом із партнером та приймати їх як власні.

Середній рівень довіри позитивно корелює із симбіотичним рівнем ціннісно-орієнтаційної єдності (0,669). Це вказує на те, що люди із середнім рівнем довіри схильні взаємодіяти в умовах партнерських відносин, де спільні цінності формуються

через взаємний обмін ними та обговорення напрямків діяльності, з урахуванням думки кожної сторони.

Рівень довіри нижче середнього характеризується негативним зв'язком із симбіотичним рівнем ціннісно-орієнтаційної єдності (-0,314) та залежним рівнем (-0,061). Водночас, цей рівень довіри не демонструє яскраво виражених зв'язків із іншими рівнями ціннісно-орієнтаційної єдності. Це вказує на те, що за зниженого рівня довіри до партнера, обговорення спільних цінностей та досягнення цілей, виявлення взаємної

підтримки не є типовими характеристиками взаємодії партнерів. Так само й навпаки, неадекватність спілкування між партнерами щодо того, які цінності та ціннісні орієнтації має кожен з них, не дозволяє встановлювати та розвивати довірчі відносини.

Низький рівень довіри позитивно корелює із несформованістю системи цінностей (0,534). Це може означати, що низький рівень довіри до іншого часто поєднується із невизначеністю у власних ціннісних орієнтирах, що ускладнює формування стійкої ціннісної єдності із партнером.

Загалом, результати вказують на те, що рівень довіри відіграє важливу роль у формуванні ціннісно-орієнтаційної єдності, зокрема в аспектах визначеності системи цінностей і взаємної підтримки. Особи з високим або середнім рівнем довіри частіше мають стійкі ціннісні орієнтири, тоді як низький рівень довіри асоціюється із несформованістю системи цінностей та браком взаєморозуміння в міжособистісних стосунках.

Зв'язок між рівнем довіри респондентів та якістю їх прив'язаності представлено в таблиці 2.

Таблиця 2

Кореляційні зв'язки між рівнем довіри респондентів та якістю їх прив'язаності

Шкали	Високий рівень довіри	Середній рівень довіри	Рівень довіри нижче середнього	Низький рівень довіри
«Безпека»	0,492	-0,061	-0,235	-0,025
«Уникнення»	-0,105	-0,061	-0,235	0,196
«Амбівалентність занепокоєння»	-0,812	-0,235	-0,121	-0,026
«Амбівалентність заглиблення у себе»	-0,047	-0,812	0,196	-0,021

Аналіз наведених результатів дозволяє виявити такі закономірності:

1.«Безпека» найбільше корелює з високим рівнем довіри (0,492). Це свідчить про те, що респонденти з високим рівнем довіри, як правило, мають безпечний тип прив'язаності. Для них характерні емоційна стабільність, відкритість у відносинах та довіра до інших. Натомість, із середнім, нижче середнього та низьким рівнями довіри до партнера, кореляція є негативною, що вказує на зменшення відчуття безпеки в міру зниження рівня довіри.

2.«Уникнення» має слабкий негативний зв'язок з високим (-0,105) та середнім (-0,061) рівнями довіри, але позитивний зв'язок з низьким рівнем довіри (0,196). Це свідчить, що респонденти з низьким рівнем довіри частіше уникають тісних емоційних зв'язків, намагаючись захистити себе від

потенційного дискомфорту чи відторгнення.

3.«Амбівалентність занепокоєння» найбільш негативно корелює з високим рівнем довіри (-0,812). Це означає, що люди з високим рівнем довіри рідко демонструють амбівалентність занепокоєння, яке проявляється у страху втрати прив'язаності партнера чи постійних сумнівах у стосунках.

4.«Амбівалентність заглиблення у себе» демонструє сильний негативний зв'язок із середнім рівнем довіри (-0,812), тоді як для високого (-0,047) і низького (-0,021) рівнів зв'язок слабкий. Водночас за рівня довіри нижче середнього спостерігається позитивний зв'язок (0,196). Отже, схильність респондентів до емоційного дистанціювання та зосередження на власних переживаннях не може не позначитися на рівні довіри у парі.

Результати свідчать, що передумовою високого рівня довіри до

партнера є безпечний тип прив'язаності, тоді як зниження довіри асоціюється з проявами уникнення, амбівалентності чи емоційного дистанціювання. Це підкреслює важливість довіри як базису для гармонійних міжособистісних відносин та емоційної стабільності.

Висновки. Результати емпіричного дослідження підтверджують гіпотези про те, що: на рівень довіри впливає переважаючий тип прив'язаності особистості. Так, респонденти, які мають досвід безпечних, емоційно глибоких

стосунків, демонструють здатність довіряти своєму партнерові. Тоді як зниження довіри асоціюється з проявами уникнення, амбівалентності чи емоційного дистанціювання у відносинах; особи, які мають власні усталені цінності та ціннісні орієнтації, й обговорюють їх з партнером задля спільного планування й досягнення взаєморозуміння, більше довіряють своєму партнерові, тоді як низький рівень довіри асоціюється із несформованістю системи цінностей та браком взаєморозуміння в міжособистісних стосунках.

Література:

1. Джонсон, Д. (2003). Встановлення та збереження довіри. *Практична психологія та соціальна робота*. 6. 22–29.
2. Кожем'якіна, О. (2011). Довіра в сучасному соціумі. *Вісник Інституту економіки та прогнозування*. 1. 48–53.
3. Климчук, В. (2009). Математичні методи у психології. Навчальний посібник для студентів психологічних спеціальностей. Київ: Освіта України. 288.
4. Сингаївська, І. В., & Лукаш, Ю. С. (2021). Психологічна допомога при вирішенні подружніх конфліктів. *Вчені записки Університету "КРОК"*. 1(61). 251–257.
5. Шматко, Н. (2024). Розмежування концепцій цінностей та ціннісних орієнтацій у психологічній науці. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 3(75). 280–285. <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2024-75-280-285>.
6. Цьомик, Х. Психологічні особливості емоційної значущості подружніх взаємин: дис. докт. філ. 16.01.2024. Український державний університет ім. М. Драгоманова. Київ, 2023.
7. Цьомик Х. (2023). Рівень довіри як конструкту емоційно-почуттєвого параметру емоційної значущості подружніх взаємин у циклі сімейного життя. *Науковий вісник Ужгородського національного університету, Серія Психологія*. 3. 95–98.
8. Bowlby, J. (1973). Attachment and loss: Volume II: Separation, anxiety and anger. 1–429. London: The Hogarth press and the institute of psycho-analysis.
9. Carver, C. (1997). Adult Attachment and Personality: Converging Evidence and a New Measure. *Personality and Social Psychology Bulletin*. 23(8). 865–883.
10. Gottman, J. M., Gottman, J. S., Abrams, D., Abrams, R. C., & Hardin, L. L. (2016). *The Man's Guide to Women: Scientifically Proven Secrets from the Love Lab About What Women Really Want*. By Rodale Books.
11. Levy, T.M., & Orlans, M. (2014). *Attachment, Trauma, and Healing: Understanding and Treating Attachment Disorder in Children and Families*. 2nd ed. Jessica Kingsley Publishers. 480.